

Puntdevista 80. L'important no és la matèria sinó l'alumne ... (23/11/2020)

En punts de vista successius intentaré analitzar algunes de les grans declaracions que es solen trobar en l'àmbit educatiu, per advertir quines són realment les seves implicacions, més enllà del llenguatge altisonant. I començaré per l'assenyalada en el títol.

Sabem que sense l'educació no hi hauria el desplegament de tota la potencialitat que té l'esser humà; l'educació entesa en el sentit més ampli, com el conjunt de coneixements, habilitats, normes i predisposicions que es transmeten de generació en generació. Però en aquesta mateixa constatació genèrica ja intervenen els dos elements que s'esmenten en la frase del titular: tot allò que es transmet i que adquireix el subjecte humà (alumne) a l'educar-se és la *matèria*. És a dir, sense la matèria de creació humana no hi ha humanització possible. Dit d'una altra manera, l'alumne, l'educand en general, necessita la matèria per a desenvolupar tot el seu potencial humà, i segons de quin tipus sigui aquesta matèria el subjecte humà anirà vers una direcció o una altra.

Es podrà afirmar que en la frase del titular el què es vol dir és que la *matèria* – diguem ja que sota aquesta paraula es pot pensar en les assignatures, els programes escolars, etc. – s'ha d'emmotllar a les característiques de l'alumne; fins i tot algú podria anar més enllà i afirmar que no importa tant allò que l'alumne sap com allò que és, perquè la seva personalitat està per damunt del seu saber. Però en ambdues interpretacions hi caben matisacions i possibles conseqüències segons les opcions preses en el binomi alumne/matèria.

Un principi pedagògic fonamental és la necessitat de conèixer i partir de les característiques de l'educand; però aquest és el punt de partida, no el d'arribada. L'arribada ha de ser la millora permanent, la superació de dificultats i possibles dèficits, l'optimització de totes les potencialitats... I tot això es fa amb aprenentatges (matèria) de tot tipus. I com més s'aprèn més capacitat es té de seguir aprenent.

Però fins i tot aquest principi pedagògic general perd la seva vigència a mesura que s'avança en el sistema educatiu, fins al punt que s'inverteix l'ordre de primacia entre el subjecte que aprèn i la matèria objecte d'aprenentatge; pensem sinó en la formació de professionals, especialment de nivell superior. Cal explicar-ho? Algú acceptaria que s'atorgués el títol i la consegüent llicència d'actuació professional a un metge, enginyer, arquitecte, mestre, advocat, etc. en funció de l'adaptació a les possibilitats i limitacions de la persona en qüestió? O bé cal exigir el domini mínim de la matèria per poder exercir professionalment? Per tant, aquí és la *matèria* (entesa com domini de la professió) el més important, la qual cosa no exclou que hi hagi nivells de domini, fins arribar a excel·lència, però a partir d'un mínim imprescindible i imperatiu. O al menys així hauria de ser, ¿no?. I podríem obrir el debat en tot l'àmbit de l'ensenyament no obligatori, al batxillerat, per exemple; o bé en certificacions acadèmiques com els nivells que s'assenyalen del domini de les llengües estrangeres, o de titulacions de domini dels instruments musicals, etc., etc.

En el cas del període de l'ensenyament obligatori, aquell que es justifica perquè ha de preparar per a una vida en societat amb plenitud de drets i deures, és clar que les característiques i possibilitats del subjecte educand són preponderants en el procés, però mai amb caràcter finalista, sinó optimitzador, com ja s'ha dit. Perquè és la *matèria* que rebí i treballi la que anirà conformant la personalitat del subjecte educand; el contrari equivaldria a considerar que la persona humana és l'estricta resultat de la genètica, quan més aviat és a la inversa, a menys que la genètica hagi determinat uns condicionants, unes anomalies, que resulten totalment determinants pel que fa a la evolució i modificació de la personalitat. És, doncs, la *matèria* la que fa que un infant nascut en un lloc del planeta, criat en una família concreta, educat en un context cultural determinat, arribi a ser, pensar i actuar d'acord amb uns certs paràmetres. I si aquests paràmetres no són totalment determinants serà perquè entrarà en contacte amb altres humans i matèries diferents.

Aquestes reflexions no són un senzill joc de paraules, ni un "*divertimento*" pedagògic sinó que els seus plantejaments tenen serioses conseqüències sobre el sistema educatiu en tots els seus nivells, com hem vist. Més que debatre sobre la importància de la matèria el que cal és debatre sobre la naturalesa d'aquesta matèria, sobre quins són els continguts, habilitats i fites d'aprenentatge que caldria assolir en cada cas i nivell, en funció d'allò que pretén el programa educatiu en qüestió. I això fer-ho partint de les característiques del subjecte educand i sempre buscant els màxims possibles. No és diferent, per exemple, de què s'espera en l'àmbit de la salut, on mai no se'ls ocorreria dir que l'important no és la curació sinó el malalt.

Jaume Sarramona

(www.sarramona.net)